

Det lider väl intet tvivel, att den avlidnes namn 37—38 -**rl** skall fullständigast till **[ka]rl** och antagas beteckna samme man, som över broder och frände rest Ög. 234, 235 Ö. Stenby. Detta **[ka]rl** bör hava föregåtts av skiljetecken och prep. 'efter', som här varit ristad **f[tir]** med begynnelsevokalen uttryckt genom dubbelläsning av det slutande **a** i det föregående **pina**. Den antagna utfyllnaden intager alldeles samma rum som samma antal tecken i det följande.

Inskriften är sålunda följande:

purtsin uk · sunuiprr : pair : raistu : stin : pina : f[tir : ka]rl · brupur sin
 5 10 15 20 25 30 35 40 45

Översättning: Torsten och Sunvid de reste denna sten efter Karl, sin broder.

238. Bankeberg, Vikingstads sn, Valkebo hd.

Pl. LXXXVII. Fig. 1.

Runstenen upptäcktes på sommaren 1910 vid plöjning, men ristningen varsnades först på våren 1911. Stenen hittades 350 steg norr om landsvägen på gränsen mellan gårderna nr 5 och 6 öster om Bankebergs Mellangård, vilken plats för c. 50 år sedan ännu var ouppodlad. Den ristade ändan låg nästan i dagen, den andra ned i jorden. Runstenen restes 1913 söder om landsvägen, ungefär mitt emot, där fyndplatsen ligger norr om vägen, och står nu på en bergbacke i vinkeln mellan landsvägen till Linköping och vägen till Vikingstads kyrka.

Ämnet är rödaktig, ganska kornig granit, och jordsyran torde nog också förstört en del av ristningen på stenens mitt. Höjden är i högra kanten 1,89 m, bredden vid foten 1,12 m, största bredden på mitten 1,50 m. Slingans bredd är 8—9 cm.

Ristningen, som av mig undersöktes 1911 och efter stenens resning 1914, är delvis mycket otydlig eller alldeles utplånad. Efter en inrullad ormsstjärt står första ordet, framför vilket intet skiljetecken finnes, och är **pulkr**, icke **pulfr**, som jag antog 1911, ty någon övre bistav till **f** finnes icke. Därefter utgår från slingan inåt stenen skaftet till ett runt ornament, vars fortsättning är utplånad, och efter står en punkt framför andra ordet **uasuek**, vari det andra **u** och **e** äro något osäkra; det står **k**, icke **m**, som jag läste 1911. Följande ord **sin**, som föregås av punkt och följes av ett rakt kors, är säkert. I **paosi** har **o** uppåtriktade bistavar på högra sidan om staven, är alltså en stupruna av **þ**. Uti **ifuir** är **i** tydligt och utan bistav, i **f** är nedre bistaven blott hälften så lång som den övre, i **u** är staven 8 cm, bistaven 7 cm och slutar 3 cm från nedre linien. Första runan i det följande ordet är svår att bestämma; den synes dock ej kunna vara annat än ett upp och nedvänt **þ**, vars bistav således är riktad uppåt, alltså formen av **a** på Rökstenen, jag translittererar runan med **a**; runan är icke **þ**, som jag 1911 tagit den för. Den följes av **ir** och så **k**, icke **m**, samt slutligen **u**, icke **i**. Därefter följer en körtel i stenen, på vilken **✓ k** står. Det är möjligt, att slingan därefter avslutats av ett ormhuvud, men ingenting kan med säkerhet därav fastställas annat än två jämlöpande linier av ett band över ormens hals.

På stenens mittyta tyckas här och där linier spåras, som utgjort kors, men på grund av stenens skrovlighet kan ingen säkerhet vinnas.

Inskriften är alltså följande:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{pulk} & \cdot & \text{uasuek} & \cdot & \text{sin} & + & \text{paosi} & \times & \text{ifuir} & \times & \text{airku} & \text{k} \\ 5 & & 10 & & 15 & & 20 & & 25 & & 30 \end{array}$$

Inskriften är uppenbarligen avfattad i lönnskrift men av en beskaffenhet, som delvis möjliggör tydning. Rungrupperna **uasuek · sin · paosi × ifuir** måste på grund av ställning och antal runor motsvara **raisti · stin · pansi × iftir** 'reste denna sten efter'. I **uasuek** synes **ua** motsvara **ra**, utgående från att **r** stundom har en form lik **u**, **e** vara det första **i**, som alltså flyttats, **su** vara **st**, jfr hurusom uti **ifuir** likaledes **u** betyder **t**, och **k** alltså det sista **i** uti **raisti**. I **sin** för **stin** är **t** utlämnat som understundom annars uti runinskrifter. Ristningen **paosi** för **pansi** torde utgöra missförstånd av ristningen **posi**, **ponsi** i äldre inskrifter. Att **k** står för **i** och **u** för **t** beror kanske på att i latinska alfabetet **k** följde efter **i** och **u** följde efter **t**. Octavianus åstadkom lönnskrift genom att beteckna åsyftad bokstav med den närmast följande, och sådan lönnskrift begagnades ock under medeltiden.

Om samma beteckningssätt insattes i **pulk**, utmärker **k** alltså **i** och namnet torde väl då vara namnet **tulir** med **p** för **t** såsom i **raispi** uti äldre inskrifter för **raisti**. Det sista namnet är ännu vanskligare att tyda. Måhända står **airkuk** för kvinnonamnet **kairui** *Gēr-vi* i det **a** det upp- och nedvända **†** står för **k**, de båda **k** däremot som förut för **i** men det första omställt i förhållande till **r**, och **i** för **a** på grund av ristningar som **pansi** för **pænsi**.

Lönnskriften utgår alltså dels från skrivsedan i äldre inskrifter, som av ristaren uppfattats som tillåtliga avvikelser, jfr min tydning av de urnordiska runorna på Rökstenen, Rök III, 285 f. och Ög. 136, dels från medeltida lärd lönnskrift, som hänförde sig till det latinska alfabetet.

Om dessa antaganden skulle träffa det rätta, är inskriftens översättning följande:

Toler reste denna sten efter Gervi.

239. Skänninge.

Pl. LXXXVII. Fig. 2.

Runstenen, som är en kalkhäll av rektangulär form med relativt slät yta, hittades sommaren 1913 vid rivning av ett gammalt hus i Skänninge, vid hörnet av Vadstena- och Follingegatorna, där den varit inmurad i en bakugn, utsatt för stark hetta. I bakugnen fann man även gott om medeltida byggnadstegel. Stenen tillvaratogs genom redaktör Fredrikssons försorg, som stödde upp den på sin gård vid Motalavägen men våren 1915 lät flytta den till kyrkan, i vars nordöstra hörn den nu har sin plats.

Ristningen undersöktes och fotograferades av doc. E. Wessén d. 29 juli och 4 aug. 1913, som godhetsfullt sände mig fotografi och sitt undersökningsprotokoll, vilket jag här skall följa utom i de få fall, i vilka jag kom till en avvikande uppfattning vid min egen undersökning av ristningen 21 juli 1914.

Stenen beskrives av doc. Wessén i följande ordalag:

»Runt omkring äro kanterna sannolikt skadade, men något väsentligt av den ursprungliga hällen har ej förkommit. Den har emellertid brutits mitt itu, rämnan går tvärs över stenen ungefär på dess mitt (67—42 cm nedifrån); brottet likväl ej friskt. Därjämte på den större delen invid brottet en triangulär flaga med tvenne